

A Bz. In quo consistat, vel quid sit rem esse

Veram rem. Est autem nihil aliud, quam rem esse aptam fundare vel efficere vel terminare veram sui cognitionem.

Falsam rem. Est autem nihil aliud, quam rem aptam esse fundare vel terminare falsam sui cognitionem, sive, aptam esse videri & cognosci, aliter quam est. (d)

I. Ut referantur ad id, quod non sunt. Quælibet enim res relata ad id, quod est, est revera hujusmodi res: Sed dum videtur esse, quod non est, falsa hujusmodi res est. Sicut, Elenchus Sophisticus est falsus Elenchus, quia cum videatur, redarguere alterius sententiam, non redarguit: non tamen est falsum, sed verum Sophisma. Et scortum est falsa virgo; non tamen falsum, sed verum scortum est.

II. Ut habeat quandam similitudinem cum eo entium genere, in quo falsa denominantur. Hinc argentum non potest dici falsum aurum, quia non habet eam cum aurum similitudinem & convenientiam, ut aurum esse alicui videri possit. Hinc nec idola, nec ullæ creaturæ possunt dici falsi dii, quia nullam planè similitudinem cum Deo habent, imo increatæ & infinitæ essentiæ DEI multitudo Deorum simpliciter repugnat. At hypocritæ rectè dicuntur falsi fideles ac sancti, quia cum externò habitu omnia agant & præ se ferant, quæ verè fideles sive sancti agunt, nec ab illis facile discerni possint, non improbabiler judicantur esse fideles & sancti. Sic falsi Propheta dicebantur, qui veris Prophetis assimilabantur, quòd æquè quædam futura prædicerent. Falsum miraculum, quod supra naturam divinam factum est ope, cum tamen nihil revera sit præter præstigias. (i)

Propriè. Nam & simplicibus primæque mentis operationi Aristoteles tribuit veritatem, sed id fit impropriè & κατ' ἀναλογίαν. Nam veritas propriè dicta non consistit in quavis conformitate intellectus cum re, sed in eâ, quâ, quæ unum in re ipsâ sunt, componuntur, quæ non unum, dividuntur. Hòc modò enim exponit Aristoteles istam conformitatem, 4. Met. c. 7. in princ. & 9. Met. t. 21. Quòd igitur hòc ipsò librò t. 22. primæ mentis operationi veritatem quoque tribuit, id fit impropriè & quia est in iis instar veri. Quòd ita exponendum nobis videtur: quoniam compositio & divisio intellectus verè propriè dicuntur, quæ conformata sunt rei, non præter rationem apprehensioni simplicium etiam veritas aliquò modò adscribetur, quod representet objectum, & eique sic fit confirmata.

* Quantum ad falsitatem, eâ neque impropriè in primâ mentis operatione sive simplici conceptu reperitur. Nam simplex conceptus aut repræsentat rem, aut non. Si repræsentat, est verus ejus conceptus. Si non, non est illius rei conceptus. Et per consequens illa res non est ejus objectum. Quòd si hoc, ei conceptui neque veritas neque falsitas tribui potest respectu illius: quia veritas & falsitas non conveniunt conceptibus, nisi comparatis cum suò subjectò.

** Opponitur autem veritati isti impropriè dicta ignorantia, nempe apprehensio rei, quod hòc ipsò testatur Aristoteles l. 9. Met. t. 22. quando dicit, in simplicibus verum esse tangere, id est, percipere rem, ignorare autem esse, non tangere, i. e. non percipere rem. Alia autem est ratio secundæ mentis operationis & complexorum. Quia enim ibi plura sunt, quæ componuntur aut dividuntur, possunt ea repræsentari quidem & significari, atque ita esse objectum, tum secundæ mentis operationis, tum Orationis; ut tamen quoad compositionem & divisionem inter illas & objectum difformitas intercedat.

Per se. Per accidens enim veritas & falsitas propriè dicta etiam simplicibus conceptibus competit, nempe, si accedat compositio vel divisio. Si enim conceptum simplicem cum alterò componas ita, ut res repræsentatæ compositæ sint, veritas est. Si autem compositæ non sunt, falsitas. Similiter, si divides conceptus, quibus respondent res divisæ, veritas: si divides, quibus respondent compositæ, falsitas est. (2)

Non in primâ, ut quando dico, homo, album, neque verum neque falsum dico. Et quidem Veritas non est in primâ mentis operatione

ANNOTATA.

(a) Communissimâ ac receptissimâ definitio est; quâ dicitur, quod sit conformitas intellectus cum re: addunt nonnulli etiam Orationis. Quæ definitio ut rectius intelligatur, singulæ illius particulæ paulò peitius erunt inspiciendæ. Dicitur ergò (1.) veritas conformitas intellectus. Ubi per intellectum intelligunt quidam intellectum divinum, id quod facit B. Dn. D. Jacob. Martini in part. Metaph. lib. I. c. 5. qui idcirco expressè scribit veritatem, quod sit conformitas rei cum intellectu divino; quæ sententiæ etiam